

IWONA JAKUBOWSKA-BRANICKA (RED.)

*O tolerancji we współczesnej demokracji liberalnej*Wydawnictwo Trio,
Warszawa 2010, s. 338

(Maria Urban)

Książka „O tolerancji we współczesnej demokracji liberalnej” pod redakcją Iwony Jakubowskiej-Branickiej stanowi ważny wkład zarówno do rozważań naukowych, jak i dyskursu społecznego toczonego wokół pojęcia tolerancji. Granice otwartości państw demokracji liberalnej na kulturowe odmienności a zatem i granice tolerancji stanowią jeden z najbardziej istotnych problemów współczesnego świata.

Publikacja dotyczy problemu tolerancji w kontekście założeń formalnych i aksjologicznych demokracji liberalnej. We wstępie książki redaktor stawia szereg pytań, na które współtwórcy tomu odpowiadają i problemów, z którymi podejmują dyskusję. A zatem, czy w model państwa współczesnej demokracji liberalnej wpisana jest tolerancja niczym nie ograniczona, czy tolerancja wobec nietolerancji

zgodna jest z ideą tolerancji, jeśli są granice tolerancji, to za pomocą jakich kryteriów powinny być wyznaczane, czy tolerancja może być wykorzystana do jej podważenia, czy stawianie granic tolerancji jest krokiem w kierunku totalitaryzmu.

Praca stanowi zbiór dziewięciu esejów autorstwa wybitnych naukowców specjalizujących się w zakresie socjologii, antropologii, pedagogiki społecznej filozofii politycznej, komunikacji międzykulturowej. Prezentowany tom podzielony został na trzy części tematyczne. Pierwsza z nich zatytułowana „O pojęciu tolerancji” zawiera rozważania nad zakresem i istotą pojęcia tolerancja w aspekcie różnych ujęć teoretycznych tego pojęcia. Esej Kazimierza Krzysztofika „Tolerancja i nietolerancja. Kilka pytań i hipotez badawczych” otwiera tę część zbioru. Część pierwsza zawie-

ra także artykuły autorstwa: Marcina Króla „Tolerancja w teorii i praktyce liberalizmu”, Jacka Kurczewskiego „Jeszcze raz o tolerancji tylko trochę inaczej” oraz Anety Gawkowskiej „Tolerancja, czyli wytrzymałość – zbyt wiele czy zbyt mało?”

Część druga zbioru „Tolerancja a praktyka demokratyczna” poświęcona jest rozważaniom realizacji idei tolerancji w kontekście założeń aksjologicznych i formalnych współczesnej demokracji liberalnej. Tę część tworzą prace: Hanny Świdry-Ziemby „Dylematy między wolnością a wspólnotą w demokracji liberalnej”, Iwony Jakubowskiej-Branickiej „Współczesna demokracja jako dyskurs granic praw i wolności”, Jacka Nikitorowicza „Tolerancja w procesie kreowania dialogu edukacyjnego w wielokulturowym świecie”.

Trzecia część książki „Tolerancja a konflikt kultur” stanowi refleksję nad pojęciem tolerancji w kontekście konfliktu kultur i wartości w sytuacji koegzystencji tychże w ramach jednego państwa a także w wymiarze między państwowym. W tej części tomu znajdują się artykuły Stanisława Zapaśnika „Tolerancja a odmienni kulturowo” i Krzysztofa Kicińskiego „Różne oblicza tolerancji – wokół problemu kulturowej tożsamości Europy”.

W przedstawionej publikacji czytelnik znajduje odpowiedzi na postawione we wstępie pytania. Autorzy

podkreślają wagę uniwersalnych standardów praw człowieka stanowiących podstawę współczesnych systemów demokratycznych. Ważne miejsce zajmują rozważania wzajemnych relacji moralności, prawa i tolerancji. Jako stan pożądany widzą demokrację, w której integracja obywatelska ludzi z różnych kultur da się pogodzić z dyferencją kulturową czyli zachowaniem własnych kanonów. Niezwykle interesujące poznawczo wydają się być rozważania dotyczące wizji tożsamości kulturowej Europy w świetle wpływów islamu. Z trzech scenariuszy zmian kultury europejskiej, jakie mogą nastąpić w perspektywie kilkudziesięciu lat za najbardziej prawdopodobny uznano scenariusz przewidujący możliwość powstania zreformowanego islamu nazwanego „euro-islamem”. Zdaniem autorów, z punktu widzenia realizacji ideałów wielokulturowości euro-islam mógłby wzbogacić kulturę europejską, nie zagrażając wartościom jej kultury.

Powtarzające się w publikacji odniesienia kilku autorów do tych samych źródeł nieco utrudnia czytanie tekstów, nie umniejszają wartości publikacji, która oprócz walorów naukowych zawiera cenne sugestie o charakterze praktycznym, które mają znaczenie dla konstruowania prognoz społecznych a także prac legislacyjnych.

Maria Urban